

Господ Бог му подарил "грло", му подарил талент, му подарил билбилска дарба, која досега не е надмината во Македонската православна црква.

Околу 45 години тој се наоѓа на певницата во црквите, придружувајќи четири архиепископи на МПЦ, со што продолжува и натаму.

"Пред возобновувањето на нашата црква се знаеше националната определба на дедото Доситеј и неговата цврстина на македонскиот дух. Тој беше свесен дека е Македонец, од македонски родители, дури и прародители итн. кои во свое време се иселиле и заминале на печалба во Србија", вели протојерејот.

Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

"УШТЕ ВО БЕЛГРАД НА ДЕДОТО ДОСИТЕЈ МУ КАЖАЛЕ ДЕКА АКО ДОЈДЕ ВО СКОПЈЕ, ТОЈ МОЖЕ ДА ГО ПОБАРА ЦАНДОВСКИ, КОЈ ТОГАШ ВАЖЕЛ ЗА НАЈДОБАР ПЕЈАЧ ВО ЦРКВАТА", ИСТАКНУВА ОТЕЦ ЦАНДОВСКИ

Протојерејот Александар Цандовски, роден 1936 година, кој е во пензија, е еден од малкуте македонски свештеници кој може да ни прикажува за архијерејите на МПЦ, но и за навиките на нашите иселеници во Австралија, во Канада, во Америка и во други земји.

Овој свештеник, исто така, одбележува мал јубилеј, кој е овенчан со неколкудецениско црковно литургиско пеење. Имено, неговата свештеничка кариера почнува уште од студентските денови во шеесеттите години од минатиот век, кога возобновителот на Македонската православна црква, блаженоупокоениот Г. Г. Доситеј, го повикал да го следи во богослужбата и притоа во молитвите да му пее на Бога. Тоа значи дека Господ Бог му подарил "грло", му подарил талент, му подарил билбилска дарба, која досега не е надмината во МПЦ.

Околу 45 години тој се наоѓа на певницата во црквите, придружувајќи четири архиепископи на МПЦ. Поради оваа богата свештеничка кариера одделивме неколку страници за да се придружиме на јубилејот, кој деновиве МПЦ го слави - 40 години од прогласувањето на автокефалноста на Охридската архиепископија во лицето на МПЦ, или 300 години од нејзиното укинување.

СО ДАЛЕЧИНСКО Н ДА СЕ УПРАВУВ АВСТРАЛИЈА, КА

ЦРКОВНИ ОПШТИНИ

"Во времето кога Архиепископот Доситеј се врати во Македонија сè уште бев студент на Филозовскиот факултет, а дедото, кој од Белград тргнал за нашава земја во 1958 г. за да ја возобнови Охридската архиепископија, слушнал од некои свештеници за мојата дарба за црковно молитвено пеење, кое може да го искористи при архијерејската служба итн. Имено, уште во Белград му кажале дека ако дојде во Скопје да го побара Цандовски, кој ја завршил Призренската богословија и кој тогаш важел за најдобар пејач во Црквата", истакнува отецот, кој се прославил со своето грло надвор од границите на епархиите на МПЦ.

"Во тоа време, заедно со свештениците и сега веќе покојниот поп Боро Ангеловски, таткото на Коле и Дади, познатите актери, кој го водеше хорот во црквата 'Св. Димитрија', пеевме во црквата, а пред земјотресот литургијата се вршеше во 'Св. Мина'. Кога дојде дедото Доситеј, старата митрополија беше лоцирана на местото каде што сега е Стопанска банка. Во таа стара зграда се запознав со Архиепископот Доситеј кој ме праша: 'Дали ќе сакаш да ме следиш кога ќе имам архијерејска служба?'. По големиот дел од богослужбата, било тоа да е архијерејска или не, се изведува од певницата, бидејќи богослужбата во олтарот е малку монотона, додека кај певницата се мешаат повеќе гласови. Значи, тука има повеќе креација. На певницата се изведуваат псалмите", потенцира отец Цандовски.

литика. Тоа е покојниот Доне Илиевски. Тоа мало човече по раст, но зрело по дух, во борбата за осамостојување и за обновување на Охридската архиепископија, даде најголем придонес. Ги надмудри сите тогашни југословенски и домашни политичари, бидејќи постојано беше на границата на сечивото, односно секогаш можеше да падне. Но, бродот го истера на пристаниште - автокефалноста ја добивме", вели отецот.

"Пред возобновувањето на нашата Црква веќе се знаеја националната определба на дедо Доситеј и неговиот македонски дух. Тој беше свесен дека е Македонец, од македонски родители,

"И кога во Црквата ќе дојдат 'претседатели', има разлика во карактерите. Но, со теолошкото искуство, со интелигенцијата, дедо Доситеј беше не надминлив. Дедо Ангелариј имаше завршено шестоодделенска богословија. Беше парохиски свештеник во Прилеп. Неговите знаења беа скромни", истакнува протојерејот Цандовски.

во Битола, и Наум, со седиште во Штип, не е направено надвор од црковните канони.

"Тоа значи дека кога имаш тројца архијереји можеш да го поставиш и четвртиот, а понекогаш и двајца архијереји можат да хиротонисаат трет. Во историјата на христијанската црква има случаи кога еден архијереј прави втор, па трет итн. Таков е примерот со владиката Дионисие, кој Српската црква го расчини поради имотите во САД и во Канада, кој се одвои. Но, потоа тој хиротониса уште неколку владици. Оваа работа не зависи од каноните, туку од аголот од кој се гледа на настаните. Меѓутоа, во случајот со Македонија, ние го задржавме тој статус - двајца архијереји направиле трет. Исто така, факт е дека српскиот патријарх Герман испрати свои луѓе, кои легално, со сите канони, со сите правила, ги ракоположија нашите владици. Подоцна тројцата архијереји го хиротонисаа дедо Кирил, кој е и единствен жив потписник на автокефалноста на МПЦ", истакнува протојереј Цандовски, кој му е школски другар на дедо Кирил.

Прашањето за формирање македонски црковни општини во прекуокеанските земји, исто така, му е познато.

"Желбата на нашите иселеници за било какво осамостојување или раздвојување од странската пропаганда, грчка, српска, бугарска МПО итн., секо-

Е МОЖЕ ОД МАКЕДОНИЈА А СО ЕПАРХИИТЕ ВО НАДА И ВО АМЕРИКА

"Дедо Доситеј бабите го викаа светец. Тој имаше благороден лик, кој не беше својствен за друг човек. Не беше осветољубив, напротив можеби во момент ќе избувнеш, но по неколку часа или дена го менуваше расположението. На пример, имаше случаи кога тој казнуваше одредени свештеници, а јас одлуката за одредување на казната намерно ја влечев. Знаеше зошто правам така. Дедо Доситеј беше човек кој умееше да се прилагоди на сите, со интелектуалците беше на ниво, а со другите се спушташе долу", вели пензионираниот свештеник.

"Во периодот кога цветааше комунизмот, најголема благодарност за возобновувањето на Охридската архиепископија во лицето на МПЦ мора да му се оддаде на човекот, кој тогаш државата го задолжила да ја води црковната по-

дури и прародители итн., кои во свое време се иселиле и заминале на печалба во Србија. Тој таму бил роден, но кај нас беше направена мала грешка со тоа што се велеше дека бил роден во Маврово, од каде биле неговите родители. Доситеј е роден во Смедерево и таму е школуван", се секава протојерејот.

Во меѓувреме, историски гледано, биле хиротонисани два нови митрополита, а обновувањето на Охридската архиепископија во лицето на МПЦ почнало со три епархии во Македонија: Скопската, Злетовско-струмичката со седиште во Штип и Преспанско-битолската со седиште во Битола. Ова ракоположување на македонските митрополити е направено со помош на српски архијереји, така што хиротонијата на митрополитите Климент, со седиште

гаш постоела. Сепак, првото самоорганизирање се појавило во 1954 г. Во Мелбурн, Австралија, се формира првата македонска црква 'Св. Ѓорѓи', а потоа се најавуваа други во прекуокеанските земји, така што сега има околу 70-80 црковни општини. Само во Мелбурн сега има три-четири црковни општини. Сепак, можам да потенцирам дека нашите иселеници ја сфаќаа религијата или ја разбираа преку црковното пеење, а потоа преку другите работи во службата", вели свештеникот, кој повторно се навраќа на историските моменти.

"Клучно е да се каже дека во 1958 г. Македонците не прават самостојна Црква, туку ја возобновуваат Црквата, која е укината од иноверна власт. Иноверна власт не може да формира црковна организација, ниту да укине. Ова прашање не се издигнува на ниво на

ЦРКВА

проблем, бидејќи никој не го потенцира прашањето зошто од иноверна власт е укината Српската патријаршија? Зошто Трновската патријаршија или некоја друга?

Сакам да кажам дека сите спорат оти наводното укинување на Охридската архиепископија со султанско ираде не важело како правило за другите цркви. Тоа е политичка игра. Сите цркви кои ги наведов биле укинати од иноверна власт, така што подоцна биле обновени, исто како и Охридската архиепископија, која легално е обновена. Во 1967 г. точно на 200-годишнината од укинувањето, таа сепак е обновена, односно мора да се има предвид тој континуитет. Ако сакаме да бидеме искрени, ирадето не е валиден документ, како и документот за укинување на Пеќската патријаршија или Трновската црква. Позадината се знае, Цариградската патријаршија ги држела сите конци, така што преговарала со султанот. Оваа Патријаршија нашла одродници од Охрид, кои барале да се укине нашата Црква, а нивните имиња се спомнати во Прличевата песна од 1762 година".

БЕВ ПРВИОТ СЕКРЕТАР НА АМЕРИКАНСКО-КАНАДСКАТА ЕПАРХИЈА ВО 1969 ГОДИНА. ТАА СЕ СООЧУВАШЕ СО МНОГУ ПРОБЛЕМИ

"Поглаварот Доситеј умееше да се спушти на нивото на луѓето. На пример, на една богослужба во с. Побожје, на певницата имавме еден стар човек кој ни пееше. Но, во пеењето тој грешеше на секој втор збор. Во тој момент јас се поднасмеав, но дедото ме прекори. И ние грешиме и Господ го прима тоа што таму го пишува, а не тоа што ние го изговараме", потенцира отецот.

МАКЕДОНИЈА Е МАЛА

Свештеникот е пријател со дедо Кирил околу 56 години.

"Ние сме пријатели од 1951 г., кога отидовме на Богословија во Призрен, која траеше 5 години. Но, тогаш судбината нè раздели. Јас работев на Институтот за историја во Скопје, а тој замина на студии во Москва, од каде по две години беше вратен за да стане владика. Таков беше примерот со состојбата и во образованието. Првите учители во НРМ, првите даскали беа земени од школски клупи. Така беше и со дедо Кирил, пред да замине во Москва, прво стана монах. Во 1969 г. Синодот на МПЦ реши седиштето на Американско-канадската епархија да биде во Торонто, Канада. Во тоа време се оженив и примив црковен ѓаконски чин, влегов во цр-

ковниот клер. Со тоа станав прв секретар на оваа епархија, која имаше многу проблеми. Во Канада имавме само две црковни општини, Торонто и Виндзор, а третата се формира во Хамилтон. Тогаш во САД беа 4 или 5 црковни општини, кои не можеа да ја издржуваат епархијата, односно на терен да има барем владика или секретар (ѓакон). По година ипол митрополитот се врати, а јас по две ипол години. Потоа со епархијата се управуваше од Скопје. Сметам дека тоа беше грешка, бидејќи со два пати годишно одење во прекуокеанските епархии не можеше да се средат работите. Одевме во април или мај за Велигден, а за Илинденскиот пикник во Торонто се собираа 10.000-20.000 Македонци".

Односот на иселениците кон МПЦ или кон архијерејите во Канада и во Австралија е ист, бидејќи тоа се исти луѓе.

"Меѓутоа, односот кон проблемите е различен. Тој зависи од архијерејите, од човекот, односно од црквата, која умее или не умее да ги води работите.

На пример, ако во Ватикан се појави проблем, тогаш кај 'папините луѓе' се прават рокади, за волкот да биде сит, но и овците на број. Во случајот со Австралија би требало да се направи рокада, односно архијерејот да се стави на друго место, така што тоа да биде безболно, како Црквата на себе да ја зема вината. Иселениците од Канада и од Австралија се со исто мислење. Ние, пак, тогаш имавме луѓе кои не сакаа дојдат во Македонија. Не сакаа да поверуваат дека во нашава земја се зборува на македонски јазик итн. По нашите убедувања, инсистирања тие дојдоа во татко-

вината и го менуваа мислењето. Во контекст на ова сакам да истакнам дека седиштето на надлежниот архијереј треба да биде во епархијата. Дали тоа ќе биде Сиднеј или Мелбурн, не е проблем. Но, тој треба да биде таму. Во САД и во Канада треба да има друг архијереј. Фигуративно да се изразам, ако тоа се направеше на почетокот, кога се организираше МПЦ, можеби ќе немавме ваков интензитет на проблеми. Имено, Македонија просторно е мала, а јас би рекол дека маратонец може да ја претрча за неколку часа. Тогаш МПЦ можеше да има две епархии во Македонија, но да се управува со епархиите во Австралија, САД или Канада со далечински управувач, е невозможно. Сега е надминат недостатокот од архијереји. На крајот на краиштата, други позаостанати цркви имаат свои епархии и архијереји во прекуокеанските земји", потенцира протојерејот Цандовски.

Секавајќи се на наследникот на дедо Доситеј, за поглаварот Ангелариј тој не можеше да каже нешто повеќе, освен дека бил парохиски свештеник.

"Дедо Гаврил не беше теолог, но имаше завршено германистика. Долго време беше во просвета, се занимаваше со учебникарство. Од него е и првата Македонско-германска граматика, која ја нарекуваа 'Немска граматика'. Поглаварот Гаврил прво го преведе Апостолот на македонски јазик, потоа Новиот завет и на крај Стариот завет, комплетната Библија. За разлика од него, дедо Михаил беше голем ерудит. Тој многу читаше, па и кога со двете нозе беше в гроб купуваше книги", евоцира спомени отецот.